

AKSENT

ET MAGASIN FRA IOGT I NORGE - NR 3 - 2018 //

30 ÅR I NORSKE BARNEHAGER

Forut sin barneaksjon

- SIKREST IKKE Å DRIKKE

Forskere om alkoholbruk

- VI ER UNGDOMMENS STEMME

Ny lederduo i Juvente

LEDEREN //

HVIT JUL UTFORDRER ALKOHOLNORMEN

82 prosent av befolkningen drakk alkohol i fjor. I den norske kulturen er det en underliggende forventning om at velfungerende voksne drikker alkohol. Og det er et enormt handlingsrom for å snakke positivt om alkoholbruk. Det er blant annet derfor rusmiddelet har fast spalteplass i de fleste norske nyhetsmedier i form av vinspalter, øltester og kulturspalter.

Alkohol har en så selvølgelig og normalisert plass i samfunnet at det er vanskelig å ta opp temaer som problematiserer alkoholbruk. Bortsett fra når det gjelder "tunge" misbrukere. Alkoholnormen er så gjennomgripende at det først og fremst er de som ikke drikker som opplever stigmatisering.

BARNEVENNLIGE NORMER?

Informasjonskampanjer har ofte en begrenset effekt fordi vi på tross av fakkunnskap påvirkes av normer og forventninger. Derfor er vi i Hvit jul-kampanjen opptatt av å utfordre drikkeskikker og alkoholnormer. Vi utfordrer folk til se alkoholkulturen i lys av barnas behov og rettigheter.

6 av 10 nordmenn er enig i at det drikkes for mye alkohol i julen når barn er tilstede. Det viste en undersøkelse fra 2017 utført på oppdrag av IOGT. Alt for mange barn har kommet i skvisen mellom vårt ønske om en perfekt jul for ungene og en forestilling vi har om at akevitt, øl og vin hører med når vi skal feire.

TRYGG SONE

I IOGT tar vi alltid barnas perspektiv på den norske alkoholkulturen. Gjennom kampanjer, aktiviteter og politisk arbeid insisterer vi på at barn og unge har behov for og rett til å være alkoholfri sone. Fordi vi voksne skal være trygg sone.

Hanne Cecilie Widnes
Generalsekretær IOGT

Rita Nilsen ved avslutningen av det første ANTA-kurset i Haugesund //

RITA NILSEN ANSATT I IOGT

Rita Nilsen, som i mange år har drevet Retretten i Oslo, er nå engasjert av IOGT. Denne høsten har hun hatt ANTA-kurs i Haugesund, Grimstad og Sandefjord. ANTA-kursene varer i en uke, og er lærings- og motivasjonskurs for mennesker med en avhengighetsproblematikk. Målsetningen er å gi støtte til å takle et rusfritt liv.

I etterkant av kursene blir det opprettet "Support'n-grupper" som har et eget opplegg. Allerede er slike grupper i god gang i Haugesund og Grimstad. Ambisjonen er nå å utvikle dette arbeidet til neste år med Rita i en 50 prosent stilling, og se på hvordan vi kan knytte grupper som dette nærmere til det lokale arbeidet som vi allerede har. Dette kan for eksempel være åpne samlinger i samarbeid med en lokal avdeling.

VÅR MATSENTRAL I GRIMSTAD BLIR SENTRAL FOR HELE SØRLANDET

IOGT har i mange år vært opptatt av at mat som ikke blir solgt kommer andre til gode. Gjennom Sammen-prosjektet har flere 100 tonn med mat kommet mennesker på sentrene våre til gode. For noen år siden ble vi også medlem i Matsentralen i Oslo som distribuerer overskuddsmat.

Nå utvides tilbudet med sentraler flere steder i landet. Vårt matlager i Grimstad utvides til å bli en matsentral for hele Sørlandet i samarbeid med blant annet Matsentralen Norge.

Ennå er det usikkert hvor mange andre organisasjoner som blir med, men IOGT har tatt på seg å drive sentralen i tre år fremover. Stiftelsesmøtet er nå i desember og offisiell åpning 22. januar.

AKSENT
Medlemsblad for IOGT i Norge
Torggt. 1, 0181 Oslo // Telefon: 23 21 45 80 // E-post: iogt@iogt.no

UTGITT AV: Akademisk fagforlag, Haugesund // ANSVARLIG REDAKTØR: Hanne Cecilie Widnes //
ANNONSALG: Kåre Nesheim, tlf 952 74 241 // REDAKSJON: IOGTs sentralkontor //
GRAFISK PRODUKSJON: Poppcorn design - poppcorn.no // TRYKK: Haugesund Bok & Offset - hbo.no //
OPPLAG: ca 3000 stk // FORSIDEBILDE: Øyvind S. Endal

ISSN 1890-2553

Deltakerne på høstens lederkurs i Enestående familier //

10 ÅR MED ENESTÅENDE FAMILIER

Denne høsten er det 10 år siden Trude Sletteberg satte i gang den første Enestående familie-gruppen i Sandefjord. I løpet av disse årene har prosjektet vokst til 14 aktive grupper med rundt 1000 aktive familier. Så langt i år har de hatt nesten 440 aktiviteter – alt fra kinobesøk og juletrehenting

til besøk i dyreparken i Kristiansand og ferieuke på Gon utenfor Larvik. Målsetningen er å skape gode rusfrie arenaer for voksne som ofte er alene med barna sine. Slik vil man demme opp mot utenforskap, barnefattigdom og risiko for utfordringer knyttet til rus og psykiatri.

På høstens lederkurs deltok 35 av de frivillige lederne. Det ble en helg full av smil og stolthet over at prosjektet har gitt mange tusen barn og voksne uforglemmelige opplevelser og minner. Som en deltaker uttrykte det i en evaluering - "Enestående familier åpnet dører for meg. Det finnes håp!"

TOK DEBATTEN PÅ LILLESTRØM

Bruker du de mulighetene du har til å diskutere rus? Det var spørsmålet IOGT region Øst stilte sine medlemmer 20. oktober. Folks syn på cannabis er i endring, og vi trenger IOGT sin stemme i debatten. Alle får mange muligheter til å spre fakta, avkrefte myter og fremme de gode argumentene i vår hverdag. Derfor var årets regionkonferanse satt av til å gjøre medlemmer bedre i stand til å ta disse debattene.

Generalsekretær Hanne Cecilie Widnes innledet om hvordan endre kultur – Hvordan snakker vi om rus for å endre

folks holdninger, særlig da med vekt på cannabis. Etter lunsj tok Dag Endal over stafettpinnen. Foruten å jobbe i FORUT er han også redaktør for nettsiden narkotikapolitikk.no. Han snakket om myter og fakta i cannabisdebatten og rus i et internasjonalt perspektiv.

Konferansen ble holdt i IOGT Concordia sine lokaler i Lillestrøm, og regionkonsulent Mari Marthe Apenæs var godt fornøyd med dagen. – Deltakerene syntes at det var lærerikt, og flere fortalte at de nå følte seg tryggere på å ta debatten.

Generalsekretær Hanne Cecilie Widnes om hvordan vi snakker om rus //

- DEN BESKYTTENDE EFFEKTEN AV ALKOHOL OVERSKYGGES AV RISIKOEN

Det finnes **ikke noe som kan kalles sikker bruk av alkohol** hvis man er opptatt av helse. Det er konklusjonen i internasjonal studie.

TEKST: JAN TORE EVENSEN

I flere år var det i nettavisene månedlige meldinger om forskning som kunne fortelle at alkohol, og særlig rødvin, var godt for helsa. Disse meldingene ble det færre av etter hvert som svakheten ved flere av disse forskningsartiklene ble kjent. De siste par årene kan det virke som om trenden har snudd, og mer stoff om de helseskadelige virkningene av alkohol har kommet frem i lyset.

SIKRESTE FORBRUKSNIVÅET ER NULL

Dette tok av i høst da en artikkel i det medisinske tidsskriftet Lancet slo fast at det ikke finnes noe forbruksnivå av alkohol som kan regnes som helsebringende, og at om myndighetene skulle komme med anbefalinger burde det være å anbefale folk å avstå fra å drikke. Artikkelen konkluderer med at det sikreste forbruksnivået er null, og at politiske tiltak som fokuserer på å redusere totalforbruket i befolkningen vil være det mest effektive tiltaket for å redusere de helseskadelige effektene av alkoholbruk.

- Den beskyttende effekten av alkohol overskygges av risikoen, sier Max Griswold ved Institute for Health Metrics and Evaluation i Seattle, til AFP i en oppsummering av studien. - Jeg, i likhet med 2,4 milliarder mennesker på planeten som også drikker alkohol, må ta dette på alvor, sier en annen av forfatterne av studien, Emmanuela Gakidou.

I Norge har helsemyndighetene i motsetning til flere andre land ikke gått ut med noen anbefaling om et "sikkert" nivå på forbruket.

SETT PÅ OVER 600 TIDLIGERE STUDIER

Studien har støttet seg på resultater fra over 600 tidligere studier, og ytterligere 700 studier basert på drikkemønster i enkeltland. Forskerne har også tatt høyde for eventuelle mangler ved tidligere studier.

Artikkelen peker også på at å ikke ta skadevirkningene av alkohol på alvor kan ha alvorlige følger for folkehelsen. Trenden globalt i dag går i retning av en økende skadebyrde som resultat av mangel på en effektiv politikk.

Bakgrunnen for artikkelen var "Global Burden of Diseases study", som i dag er den mest omfattende studien av årsakene til sykdom og død i verden. Risikoen ved et lavt forbruk er relativt lavt for den enkelte, men ikke minst ny forskning når det gjelder kreft har vist at risikoen også ved lave forbruksnivåer er større enn det man har trodd. Studien fant at 27,1 av kreftdødsfallene for kvinner og 18,9 blant menn globalt var knyttet til drikkevanene deres.

KRITISK AT SÅ MANGE DRIKKER ALKOHOL

Kreftregisterets direktør, Giske Ursin, sa i forbindelse med lanseringen av studien at så mange nordmenn drikker alkohol så hun på som kritisk. - Personer med et høyt inntak av alkohol har en femdoblet risiko for kreft i områder som munnhule, hals og spiserør. De har også en større risiko for å få andre krefttyper. Til og med de med et moderat alkoholinntak har dobbelt så stor sjanse for å få disse krefttypene sammenlignet med de som ikke drikker, sier hun til TV 2.

Selv om forbruksnivået i Norge er ganske lavt i europeisk sammenheng er antallet som drikker høyt sammenlignet med mange andre europeiske land. Globalt regner WHO med at litt over 50 prosent av verdens befolkning ikke drikker alkohol.

Alkohol var årsak til rundt 2,8 millioner dødsfall i 2016, og er den viktigste risikofaktoren for for tidlig død og uførhet i aldersgruppen 15 til 49 år, hvor man regner med at alkoholbruk er ansvarlig for rundt 10 prosent av dødsfallene.

FAKTA

Studien konkluderer med at sammenlignet med avhold vil det å innta en "standarddrink" daglig, det vil si 10 gram alkohol, noe som tilsvarer et lite glass øl, et glass vin eller en shot, øke risikoen for å utvikle minst 12 av 24 helseproblemer med rundt 0,5 prosent.

Det betyr at 914 av 100.000 personer som er avholds, kan møte disse helseproblemene, sammenlignet med 918 personer som drikker sju ganger i uken. Det kan se ut som en liten økning.

- Men på globalt nivå, tilsvarer den økte risikoen på 0,5 prosent rundt 100.000 flere dødsfall årlig, sier Emmanuela Gakidou. (NTB)

SpareBank
SR-BANK

GAMMEL RØNNE BLE ▶ FRITIDSTILBUD FOR BARN ◀ OG UNGE

Solhaug forebyggingscenter har fått et viktig tilskudd til arbeidet sitt.
Et gammelt bakeri nede ved sjøen har blitt restaurert.

AV JAN TORE EVENSEN

Stedet har økt sin kapasitet etter at en sjøbu og et naust litt nedenfor hovedbygningen er blitt restaurert og satt i stand. Huset har en fortid som bakeri, og under krigen var det brakkeleir der for tyske soldater. Nå har huset i mange år stått og forfalt, og de fleste som har gått forbi har neppe sett for seg at det skulle bli liv innenfor veggene igjen.

rundt her. Derfor ønsker vi også å gi noe tilbake, og kommer til å ha en åpen cafe noen dager på gode sommerdager. – Vi har brukt mye engasjement på å få stedet stilrent og fint, så det er blitt så bra at folk gjerne kommer ned og setter seg ned. Det er positivt både for dem og for oss.

HAR LENGE ØNSKET AKTIVITET LANGS SJØEN

John Arne Jenssen, daglig leder på Solhaug, så potensialet og i vinter ble det satt i gang restaureringsarbeidet. Da ble det som må kalles en rønne omformet til et flott ferie og fritidssted for barn og unge. – Vi har alltid ønsket oss aktiviteter nede ved sjøen, forteller Jenssen. – Miljøet her nede og sjøaktivitetene er noe som passer veldig godt for barn og unge. Vi arbeider dessuten for å bli godkjent som leirskole på sikt, og da vil dette kunne være et viktig tilskudd.

grupper på Sjøbua og større grupper oppe på Solhaug. Sjøbua kan også leies ut til lag og foreninger eller storfamilier. Særlig gleder han seg til neste sommer hvor de skal arrangere ferie for barn som ikke har råd til dyre ferier

ALLEREDE GODT MED UTELEIE

- Nå er vi i full gang med oppussing med kjelleren. Der skal vi lage aktivitetsrom med lager til fritidsutstyr. Gjennom et integreringsprosjekt jobber 15 innvandrere fra Eritrea ned å sette i stand huset. På den måten får de både arbeidserfaring, et nettverk og de lærer organisasjonslivet å kjenne.

Etter nesten 6 år med diskusjoner med kommunen fikk de i fjor omsider gjennomslag for å sette i gang med restaureringen. Planen var opprinnelig at bygningen skulle rives. I hele år har arbeidet pågått. Fortsatt er det noe som gjenstår, men i september hadde de åpning hvor nesten 150 personer i nærmiljøet dukket opp.

- Her vil flere få gratis opphold neste sommer, sier han entusiastisk. - Vår hovedmålgruppe er de som faller utenfor andre ferietilbud. Noen har rett og slett dårlig råd og det kan være andre ting også som gir utfordringer. Alle barn har rett til en god ferieopplevelse, sier han. - Med dette som hovedfokus, setter vi i gang. De har allerede gode kontakter med kommunen og skolen for å nå målgruppen.

Etter åpningen i september har de allerede hatt mye utleie av stedet. – Vi ønsker at også andre organisasjoner som jobber med ungdom skal komme. – Vi har store forventninger nå opp mot våren og sommeren som er hovedsesongen, sier Jenssen.

ØKER KAPASITETEN

- Nå kan vi ha to parallelle arrangementer samtidig, sier Jenssen. – Mindre

CAFÉ PÅ GODE SOMMERDAGER

Foruten mulighetene til utvidet leirtilbud og ferier for barn og unge kommer det også til å være cafe i det gamle bakeriet en gang i blant. – Vi har opplevd at hytteeiere og lokalbefolkningen er svært positive til dette, sier Jenssen. - Når vi satte i gang kronerulling i vår kom det inn nesten 60 000.- fra folk

DYBDAHL
BETONG- & RIVESERVICE AS

tannhelsehuset
haraldsgaten as

HBO

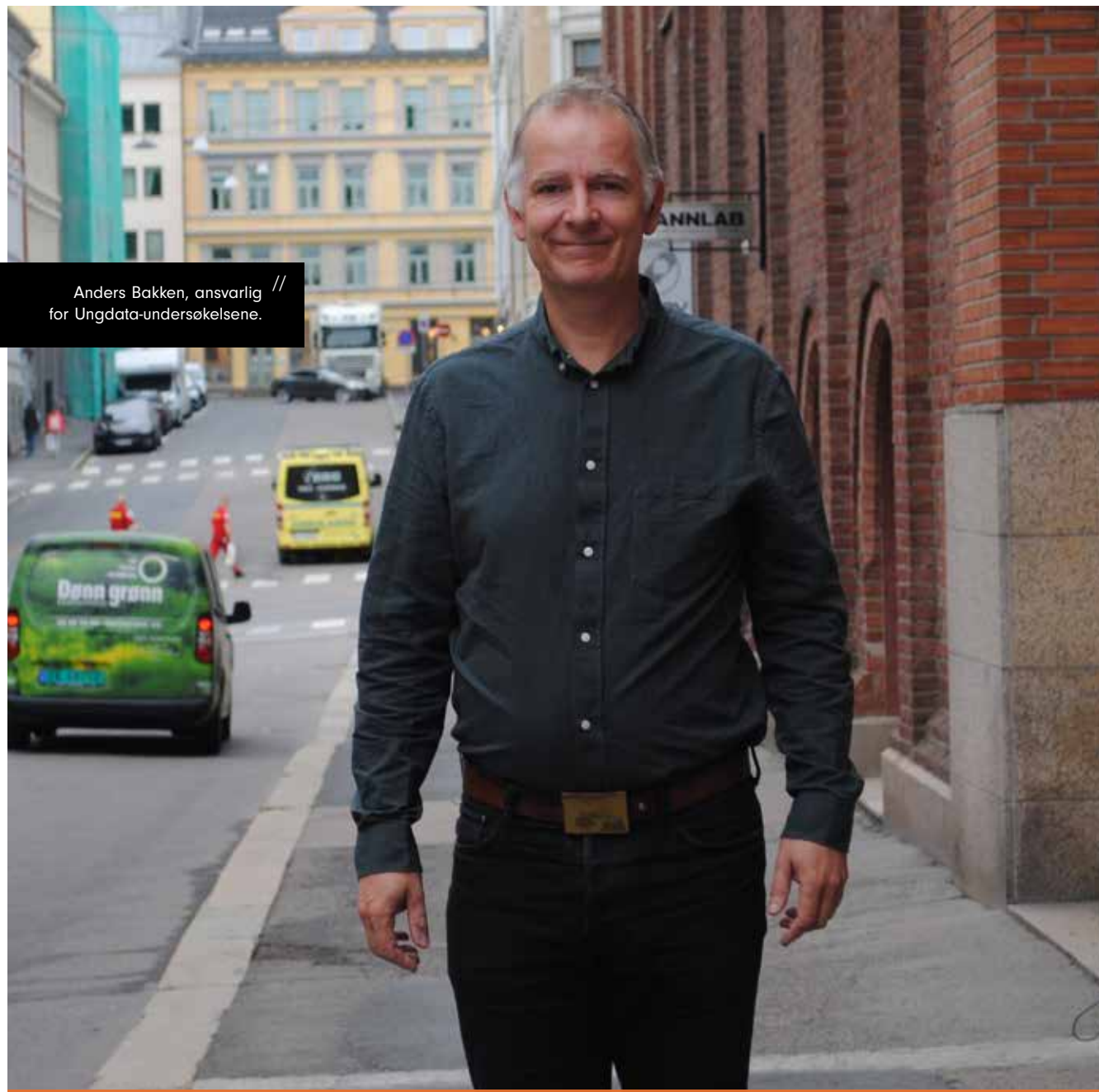

IOGT
Barnehagen
BLADKIVINGSGATE 40 8631 HAUGESUND
TLF. 82 72 10 44 MAIL: iogtbarn@barnehage.no
www.iogt.barnehage.no

POPPCORN
DESIGN

ER TRENDEN I FERD MED Å SNU?

Ungdata 2018 bærer bud om at en langvarig trend kan være i ferd med å snu. Etter en lang periode med stadig skikkeligere ungdom ser vi nå at **"skikkeligheten" flater ut** og på noen områder går ned.

AV SIDSEL SKOTLAND

Anders Bakken, ansvarlig // for Ungdata-undersøkelsene.

– Vi ser ingen dramatiske forandringer på noen av de variablene vi har målt, understreker Anders Bakken som er ansvarlig for undersøkelsen (se faktaboks). Fortsatt har de aller fleste ungdommer i Norge det bra. Men litt flere ungdommer enn før har det ikke så bra som ungdommer "flest". Det er litt flere som ikke trives på skolen, litt færre som er optimister om framtida, og det er også flere enn tidligere som rapporterer om ulike typer helseplager. Det at flere gutter enn før melder om psykiske helseplager er også nytt med årets rapport. Tidligere har dette kun økt blant jenter.

– Jeg har ingen gode forklaringer på det. Men jeg kan se to tolkninger – og i undersøkelsen kan vi ikke skille disse fra hverandre: Den ene er at det har blitt mer legitimt for gutter å kjenne på psykiske utfordringer. Den andre er at det er en helt reell økning, men eventuelt hvorfor vet vi altså ikke, forteller Bakken.

MER CANNABIS

Ungdomskriminaliteten har også gått ørlitegrann opp, nedgangen i ungdommens alkoholbruk har flata ut, litt flere har vært berusa og flere mener at det å drikke seg full er noe som øker statusen i vennemiljøet.

– Tror du vi kan vente ei økning i alkoholbruken. Ser vi et trendbrudd også her?

– Årets studie viser for første gang utviklingstrekk fra videregående trinn, og disse dataene viser en økning. Men siden videregående ikke har vært med tidligere har vi bare data for de aller siste tre åra. På ungdomsskolen har nedgangen stoppa opp for første gang siden 2011, og talla er i år de samme som i fjor. Om dette er et signal om at det vil øke, er foreløpig uvisst, sier Bakken.

Et annet utviklingstrekk er at det nå er flere unge som bruker cannabis. På ungdomstrinnet er det tre prosent som har brukt cannabis, men på slutten av videregående har hele 24 prosent av gutta og 13 prosent av jentene prøvd hasj eller marihuana i løpet av det siste skoleåret. Dette er en økning blant gutta på tre prosentpoeng i løpet av de siste 2-3 åra. I Oslo er talla enda høyere: 38 prosent av gutta og 23 prosent av jentene har prøvd.

IKKE BARE OSLO

– Det er først og fremst Oslo-talla som blir brukt i den nasjonale cannabisdebatten. Ender vi opp med å legge for stor vekt på Oslo i debatten?

– Cannabisbruken har alltid vært høyest i Oslo, og det er riktig at vi finner størst utbredelse i cannabisbruk på Oslo Vest og i Asker og Bærum. Men vi ser at økninga ellers i landet er helt reell også hvis vi trekker ut Oslo. Det skjer mange steder. Han understreker at cannabisbruken ikke er tilfeldig spredt utover i geografien. Den er knytta til bestemte miljøer, og høy bruk sammenfaller med en del andre variabler. Mange av ungdommene som bruker cannabis har en del risikokjennetegn. De skiller seg negativt ut fra andre ungdommer på de fleste områdene som er trukket fram i rapporten: De er i gjennomsnitt mindre fornøyd med foreldra sine, bruker mindre tid hjemme og henger mer ute med venner om kveldene. De bruker mer tid foran skjermen og trives dårligere på skolen, skulker mer og bruker mindre tid på skolearbeid, er mindre fornøyd med lokalmiljøet og er sjeldnere med i organiserte fritidsaktiviteter. De trener mindre, har et mer usunt kosthold, opplever mer press i hverdagen, er i større grad misfornøyd

med egen helse, både fysisk og psykisk. De er også i langt større grad involvert i regelbrudd og er mye mer utsatt for vold og mobbing. På videregående har nesten alle som har prøvd cannabis vært berusa på alkohol mot rundt halvparten av de som ikke har prøvd.

ER BEKYMRA

– Flere, blant andre Jan Erik Bresil i Norsk narkotikapolitiforening mener at debatten om cannabislegalisering har bidratt til økninga. Hva tror du om det?

– Økninga følger en økning i ungdomskriminaliteten generelt, så det blir litt snevert å bare se den som en følge av debatten. Men de ungdommene som bruker hasj kommer ofte i kontakt med kriminelle miljøer, og når det er flere som bruker kan det jo dermed også skje at kriminaliteten øker fordi det blir flere som begår kriminelle handlinger. Det er vanskelig å si hva som er hona eller egget her.

– Med bakgrunn i den økninga av hasjbruken dere har funnet og bekymringa dere uttrykker for den illegale økonomien ved salg av hasj: Hva mener du om avkriminalisering eller legalisering av dette stoffet?

– Det har jeg ingen meninger om. Min rolle er at Ungdata skal fungere bra. Undersøkelsen består av så mange temaer. For meg å mene hva man skal gjøre på hvert enkelt tema er umulig. Men det er riktig at vi er bekymra for den økte bruken av hasj.

DE NÆRE TING

Men altså: Ungdom flest bruker fortsatt ikke cannabis eller drikker seg berusa i neneverdig grad. De er fortsatt først og fremst skikkelige sett med voksenøyne.

Hva er "ungdom flest" opptatt av?

- De er opptatt av de nære ting, forteller Bakken. De er opptatt av venner - de aller fleste har flere gode venner - og av skolen. Mange bruker mye tid på lekser, og er orientert mot langsiktig utdanning. Og så har de gjennomgående nok så gode relasjoner til foreldra sine.

- Hva med politisk engasjement eller annen form for samfunnsengasjement?

- Vi måler ikke samfunnsengasjement i grunnmodulen (se faktaboks), så det klarer vi ikke å fange opp. Noen kommuner har dette med som tillegsspørsmål, men materialet ikke er godt nok til å si noe på nasjonalt nivå.

- Finnes gjennomsnittsungdommen?

- Nei! svarer Bakken kontant.
- Det er like mye variasjon mellom ungdom som i alle generasjoner. Også på dette som gjelder stress og press er det variasjon. Det er mange ungdommer som ikke opplever det i det hele tatt.

IMPONERT OVER KOMMUNE

Anders Bakken er fornøyd med undersøkelsen - med den høye svarprosenten, og med hvordan undersøkelsene blir brukt rundt i kommunene. - Målet er å dekke lokale behov for utvikling av ungdomspolitik. Vi ønsker at undersøkelsene skal brukes sammen med annen lokal kunnskap - fra for eksempel skole, barnevern og politi. Mange steder fungerer dette utrolig bra. Jeg er imponert! (Men han understreker at det kun er kunnskapsgrunnlaget de vil bidra med. De kommer i liten grad med meninger og løsningsforslag.)

Ungdata-undersøkelsen kan virke samlenende på ulike aktører i kommunen - den gir et felles utgangspunkt. Og i noen kommuner har de oppfølgingskonferanser når undersøkelsen er publisert som samler ungdom og andre aktører som er involvert i ungdomspolitik og ungdomsaktiviteter. Der blir det diskutert hvordan dataene skal fortolkes og hvordan resultatene bør brukes.

METODISKE UTFORDRINGER

Men kan vi stole helt på disse undersøkelsene? Svarer ungdommene ærlig? Vi hører historier om at elever ikke vet at det er anonymt eller at de er engstelige for at lærere skal kunne se hva de svarer. - Vi har vært litt rundt og får inntrykk av at de tar det alvorlig. Og så har vi god rutine på å luke ut useriøse besvarelser - de som har veldig inkonsistente eller veldig usannsynlige svar, forsikrer forskeren. På denne måten luker de vekk ca 1 prosent av besvarelsene.

Det er mange utfordringer i sånne undersøkelser - ærlighet er bare en av dem, mener Bakken. Undersøkelsen er frivillig, noen velger dermed ikke å delta, i tillegg er det noen systematiske frafall: de notoriske skulkerne, og de som av andre grunner er mye borte, for eksempel på grunn av sykdom. Likevel når de en så stor andel av den unge befolkninga at de mener de er godt representert. Andre utfordringer er om de forstår det de blir spurt om, og om de er for slitne på slutten. - Hvis vi ser at det er mange som ikke svarer på enkelte spørsmål, kan det bety at spørsmålet ikke fungerer. Da justerer vi det.

Men tross utfordringer:

De metodiske begrensningene er ikke så store at Anders Bakken synes det er uforsvarlig å publisere dette, men enkelttalla må altså tas med et visst slingringsmonn, påpeker han og understreker at det nettopp på grunn av feilkildene er viktig at undersøkelsen gir et bredt bilde av mange elementer ved de unges liv.

- Da kan vi se om det henger sammen - og det gjør det vanligvis.

UNGDATA 2018

- Ungdataundersøkelsene gjøres av Ungdatasenteret på OsloMet - Storbyuniversitetet i samarbeid med sju regionale kompetansesentre innen rusfeltet (KoRus)
- Anders Bakken er leder for senteret og har siden starten i 2010 ledet arbeidet med undersøkelsene
- Årets rapport baserer seg på svar fra 249.100 elever på ungdomstrinnet og i videregående opplæring i de aller fleste av landets kommuner
- Dataene er samla inn fra 2016 til 2018 - de siste dataene er fra juni i år
- Svarprosenten er 85 på ungdomstrinnet og 69 på videregående
- Rapporten oppdaterer de tidligere nasjonale Ungdatarapportene som er utgitt årlig siden 2013.

Promenaden AS

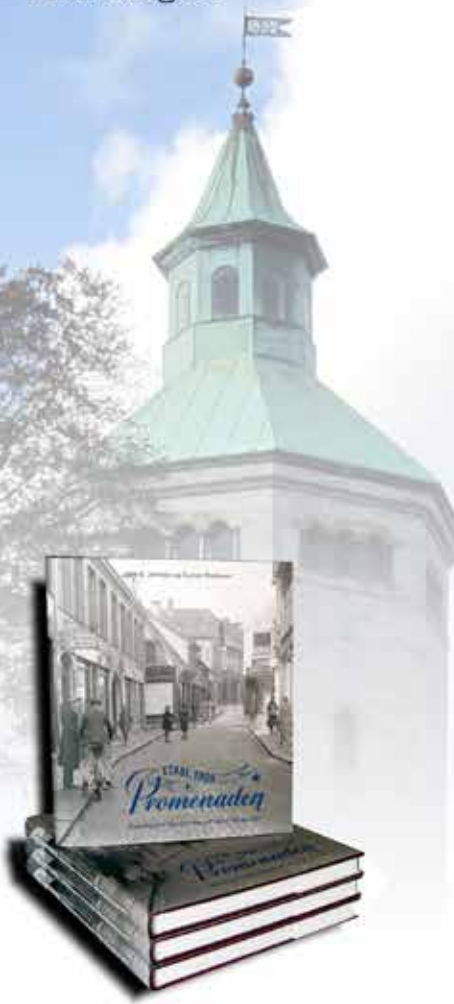
Promenaden AS ble etablert i 1909 og drev restaurant i Kirkegaten 20 i Stavanger.

Restaurantdriften opphørte i åttiårene, men selskapet fortsatte virksomheten som eiendomsselskap.

Promenaden AS eier tre forretningsbygg i Stavanger sentrum. Disse leies ut til butikker og kontorer.

En betydelig andel av overskuddet deles årlig ut til organisasjoner og institusjoner som arbeider mot rus, særlig blant ungdom.

Selskapet har gitt ut flere bøker om avholdsbevegelsens virksomhet i Stavanger.

Selskapets medarbeidere i restaurantlokalet tidlig på nittenhundretallet

Årets Globalt Perspektiv-klasse i indiske penklær. Fra bunn mot topp: Martin Løvereide Lindtner, Thea Lothe Nilsen, Ylva Marie Strand, Kristoffer Madsen Andersen, Mathilde Helm, Nora Nossun, Love Borgejordet, Emily Svendsby, Sverre Nybø Nortug, Åshild Tenold Fridtun, Tiril Staveteig Taalesen, Mathias Melø Haugen.
Foto: Phoebe Dobey

Tegnestund i en barnehage i // slumområdet L.R. Nagar i Bangalore.
Foto: Mathias Melø Haugen

GLOBALT PERSPEKTIV I INDIA

Studielinjen Globalt Perspektiv fra folkehøgskolen vår Åsane har kommet hjem fra Bangalore i Indra med mange inntrykk og gode opplevelser.

AV KLASSEN GLOBALT PERSPEKTIV PÅ ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

STERKE HISTORIER

En kveld mens vi var på Suraksha hadde vi besøk av bestyrelsen Cavita. Da fikk vi høre mange av de sterke livshistoriene til jentene som bodde der. Suraksha er et krise- og omsorgssenter for unge jenter som har blitt utnyttet og utsatt for slaveri, tortur og andre svært traumatiserende opplevelser. Historiene vi fikk høre denne kvelden var noe av det mest sjokkerende og opprørende vi opplevde på turen. Ei av jentene ble bortført fra sine foreldre under påskudd av at hun skulle få gifte seg. Hun ble tatt med på en åtte timer lang togtur fra Mumbai til Bangalore, en by hvor språket og kulturen var fremmed. Her ble hun låst inne på et rom med en seng og et toalett i femten dager. Hun har fortalt at hun hver dag ble utsatt for overgrep av åtte til ni forskjellige menn. For oss som er oppvokst i trygge omstendigheter her hjemme i Norge, var denne historien ufattelig. Det som kanskje er enda mer ufattelig er at dette bare var én av mange, og da vi var med jentene hver dag føltes det plutselig veldig nært.

MØTTE FORUT SIN PARTNERORGANISASJON

Målet med reisen var å få et innblikk i hvordan FORUTs partnerorganisasjon Association for Promoting Social Action (APSA) arbeider for vanskeligstilte i Bangalore. Vi var både på observasjonspraksis og bidro med undervisning og hjelp på mange forskjellige av APSAs prosjekter. Det var inspirerende å se hvordan APSA arbeider for å bedre de vanskeligstilte og fattiges situasjon. Noe vi ble overrasket over var at disse prosjektene når ut til utrolig mange mennesker. En lørdag hjalp vi APSA og Plan India med å arrangere gratis legesjekk for om lag 500 slumbeboere.

DRØMMESKOLEN

Vi fikk også besøke Drømmeskolen, den tilhørende yrkesskolen og Nammane som er barnehjemmet der noen av elevene på disse to skolene bor. Elevene her var veldig åpne og frempå, og vi ble svært godt mottatt. I tillegg så vi utallige slumbarnehager, et gratistilbud som ga vanskeligstilte barneforeldre anledning til å enten arbeide hjemme eller å ta seg lønnet arbeid utenfor slummen mens deres barn ble passet på. APSA jobber også for kvinners rettigheter, og et av hovedtiltakene her er selvhjelpsgrupper for kvinner; lånegrupper basert på mikrolån-prinsippet. Alle disse tiltakene var veldig inspirerende, og vi lærte mye ved å delta i dette arbeidet.

HAR HATT INNSAMLING FOR Å BYGGE SENTER

Etter 12 dager i Bangalore dro vi til Suraksha. Senteret er bygget i samarbeid mellom Åsane Folkehøgskole, APSA og Forut. Store deler av finansieringen er gjort gjennom frivillig innsamlingsarbeid i regi av elevene på Åsane. Vi var på Suraksha i tre dager og bodde i et gjestehus utenfor selve senteret. På dagtid fikk vi oppleve hverdagen til jentene gjennom undervisning, spill og kulturutveksling. Vi ble utrolig godt tatt imot av både jentene og de ansatte på Suraksha. Til tross for hva samtlige av jentene har gått gjennom, hadde de et engasjement, en livsglede og et smittende humør som jeg ikke kan huske å ha møtt maken til. Det er både rørende og inspirerende å se at samarbeidet mellom Forut, Åsane og APSA bærer frukter, og har så mye positiv innvirkning på livssituasjonen til de som trenger det aller mest.

AVSLUTTET TUREN I KERALA

Etter tre dager på Suraksha gikk turen videre til staten Kerala, hvor vi skulle tilbringe fem dager på Indias vestkyst. Her fikk vi oppleve hvor stor forskjell det er mellom statene i India. Én dags kjøretur over én statsgrense tok oss til et nytt språk, nye matvaner og nye politiske ideologier. I Kannur by sto kommunismen sterkt, og gatene var befengt med hammer, sigd og Che Guevara. Vi bodde på Kannur Beach House, et såkalt Home Stay. Dette betyr at de som driver vertshuset også bor der. Vertene på strandhuset var veldig gjestfrie, noe som var et gjennomgående karaktertrekk for menneskene vi møtte på turen. Vi ble servert lokale retter hver dag, og alt var vegetarisk eller fiskebasert. Her skulle vi roe ned og fordøye inntrykkene fra Bangalore og Kannur, mens vi ble røde i solen på Thottada Beach. Vi fikk også anledning til å se lokal veve-kunst, et hinduistisk Thyem-rituale og vi var på båttur langs et elveleie.

Latteren satt løst på // kvinnedagsfeiring i Bangalore.
Foto: Åshild Tenold Fridtun

VIKTIG Å MØTE LOKALPOLITIKERE

Malin Lenita Vik har møter med lokale politikere som første prioritet i sitt første år i jobben i IOGT.

AV JAN TORE EVENSEN

- Møtene handler om å påvirke politikere, men like mye blir det en form for opplæring. Malin Lenita Vik, som i snart et halvt år har vært politiske rådgiver i IOGT, har brukt mye av de siste månedene på reise fot. Sist i Namsos hvor hun traff representanter fra hele det politiske spekteret. – Det er positivt når jeg drar fra et sted med en følelse av at man har hatt gode og viktige samtaler, sier hun. – At politikere jeg møter mener det vi kommer for å formidle har noe for seg, og noe de er interessert i og opptatt av.

Det er hovedinntrykket fra de 7 byene hun har vært i så langt. – I begynnelsen var det litt skummelt å skulle reise ut og ha disse møtene med lokalpolitikere, forteller hun. – Men nå er det mindre skummelt og mer lystbetont. Jeg har bare hatt gode erfaringer, og møtt hyggelige folk som er interessert i det vi har å si. Jeg lærer også veldig mye av politikere jeg møter om lokale forhold og lokal alkoholpolitikk. Så læringen går begge veier i disse møtene. Ikke alle kjenner til IOGT, rundt halvparten har kanskje hørt om oss, men tilbakemeldingene er gode.

VARIERER FRA BY TIL BY

- IOGTs budskap i møtene er at alkoholpolitikk også er folkehelsepolitikk, og at vi må ha en solidarisk ruspolitikk. Jeg tar ofte utgangspunkt i folkehelsestatistikk fra de områdene jeg besøker. I Namsos var Ungdata-tallene viktige. Namsos er mindre by med færre utesteder og

mindre uteliv, fikk jeg inntrykk av. Men Ungdata-tallene viser at ungdommene der har flere psykiske og fysiske plager enn andre steder, er mindre med organiserte fritidstilbud og er mindre fornøyd med sitt lokalmiljø. Derfor ble barn og unge et viktig tema her. – Men dette varierer fra by til by, sier hun. – Andre steder er det skjenketidene som blir det mest sentrale.

Opplæringsbiten er viktig. – Mange av politikere jeg møter er jo mennesker som er interessert i russpørsmål og alkoholkultur, og kan derfor en del om dette. Men de blir også overrasket over en deler av faktaene vi viser dem om hvor mye alkoholen koster oss som samfunn – både økonomisk og på andre måter. En del kjenner heller ikke til sammenhengen mellom totalforbruket og skadevirkningene.

POLITIKERNE KVIER SEG

Malin mener at mange ønsker å gjøre noe, samtidig som dette er spørsmål som en god del politikere kvier seg litt for å ta tak i. – Det skal noe til for å fronte en restriktiv politikk, selv om de fleste undersøkelser viser at det er god støtte for det i befolkningen, mener hun. Derfor blir det også viktig å få frem den støtten som finnes for en solidarisk politikk.

- Det er nok slik at i de sjiktene i samfunnet som dominerer mye av samfunnsdebatten i Norge – øvre middelklasse, kultureliten om du vil – så er det en god

del drikking, mener hun. –Og generelt en liberal holdning til alkoholbruk. At så mye fokus blir lagt på cannabis-bruk, mens alkoholen ofte får få fri er jo et eksempel på det. Vi vet jo også at folk med høyere utdanning drikker mer. Det setter et preg på debatten.

- Samtidig er jo dette grupper, særlig på venstresiden, som også er opptatt av solidariske spørsmål, så det burde være mulig å nå de, fortsetter hun. – Men det ligger noen utfordringer i den rollen som alkohol har i samfunnet. Derfor er noe av det viktigste som IOGT kan gjøre fremover nettopp å få opp en offentlig debatt om alkohol. Da må vi både synliggjøre den tause majoriteten, og nå disse gruppene som deltar i den offentlige debatten med våre argumenter. For alkohol fører til mange utfordringer i samfunnet, derfor må vi snakke mer om dette.

STERKE INNTRYKK

Selv fikk hun oppleve dette på kroppen når hun jobbet som deltidsansatt i hjemmetjenesten for rus og psykiatri – i Oslo kommune. – Det var mange sterke inntrykk, sier hun. – Det er også en av grunnene til at jeg ønsket stillingen som rådgiver i IOGT. For å kunne gjøre en forskjell på feltet. I hjemmetjenesten så jeg hvordan mange av de som hadde rusproblemer mer eller mindre ble gitt opp. De fikk besøk av hjemmepleien en gang i døgnet, men hadde et altfor dårlig behandlingstilbud og oppfølging, spesielt hvis ikke de hadde pårøren-

Prioritert oppgave å styrke //
det frivillige arbeidet i IOGT, sier
politiske rådgiver Malin Lenita Vik.

de som kunne kjempe på deres vegne. Urettferdighet og undertrykkelse er saker som gjør meg engasjert, og dette er grupper som trenger en stemme i samfunnet.

MÅ SE DAGSREVIEN

Politikk er ikke bare jobben til Malin, men også noe hun er engasjert i utenfor arbeidet. – Jeg er blant de som må se Dagsrevyen klokken syv etter Dagsnytt Atten, og får med meg det meste av debattprogrammer. I tidligere jobber har jeg jobbet mye med informasjonsarbeid og solidaritetsspørsmål. I FN-sambandet utarbeidet jeg undervisningstilbud for barn og unge om internasjonale spørsmål. Jeg fikk et særlig ansvar for å integrere et kjønnsperspektiv i vårt undervisningsopplegg. Jeg reiste også mye rundt på Østlandet for å holde foredrag og være i dialog med skoleklasser om FN og internasjonale spørsmål.

i Norges Kristelige studentforbund var jeg aktiv i solidaritetsprosjektet deres for kvinner på Sri Lanka. Jeg og resten av kvinneutvalget hadde ansvar for prosjektforvaltningen av pengestøtten vi fikk fra NORAD. Vi dro også på prosjektreise til Sri Lanka. Det var et svært lærerikt og meningsfylt arbeid.

I Norges Kristelige studentforbund møtte hun også Hanne Cecilie Widnes, som den gangen for litt over 10 år var generalsekretær i organisasjonen, og som da fortalte at hun hadde fått en ny

jobb, i den ruspolitiske organisasjonen IOGT. Lite visste hun da at de et tiår etter skulle bli arbeidskollegaer,

FÅ DE FRIVILLIGE MER FREM

De politiske møtene har vært en viktig del av jobben så langt, men fremover blir det også en prioritert oppgave å styrke det frivillige arbeidet i IOGT. – Jeg har møtt mange dyktige, kunnskapsrike og engasjerte folk i organi-

isasjonen, forteller hun. – Det setter jeg stor pris på. At det er folk som tar kontakt, skriver leserbrev, står på stand og verver og holder aktiviteten oppe lokalt. Å styrke denne biten, følge opp bedre og bidra til at vi lokalt har enda folk som vil jobbe lokalpolitisk er en viktig målsetting. Vi kan ikke bare komme fra Oslo hver gang noe skjer, men trenger definitivt engasjerte folk i lokalmiljøet.

POTENSIALE FOR **MER** **FRIVILLIG AKTIVITET** I IOGT

IOGTs medlemmer og medspillere fikk i høst en SMS med om å være med på vår medlemsundersøkelse. 430 personer svarte. **Nå er resultatene klare.**

AV JAN TORE EVENSEN

- Undersøkelsen bekrefter at det er et ikke uvesentlig potensial for mer frivillig aktivitet i organisasjonen, sier sentralstyremedlem Eivind Jahren. Kun rundt halvparten svarte at de ønsker å være medlem uten å delta aktivt. Resten trykket av for et av alternativene som var nevnt i undersøkelsen. – En av fem oppga at de kunne tenke seg å stå på stand i forbindelse med Hvit jul eller Fyll ferien, mens bare halvparten så mange kan tenke seg å stå på verve-stand. En av seks kunne tenkt seg et styreverv, forteller Jahren.

189 av de som spurte anser seg ikke som aktive i organisasjon. Det utgjør knapt halvparten (44 prosent.) 13 prosent oppgår at de er svært lite aktive, 18 prosent at de er lite aktive, mens 18 prosent og 5 prosent regner seg selv for å være ganske aktive eller svært aktive. Disse har også gjerne krysset av for at de har vært med på flere av de aktivitetene som IOGT driver. Minst entusiasme ga å bidra med å finne sponsorer til IOGTs aktiviteter og å gjennomføre innsamlingsaksjoner for arbeidet til IOGT. Bare en prosent av de spurte svarte dette.

FÅTT NOK INFORMASJON

Undersøkelsen viste også at medlem-

mene stort sett mener at de har fått god nok informasjon for hvordan de kan være aktive. 350 svarte dette. Dette var sentralstyret godt fornøyd med, samtidig som svarene her nok må sees i sammenheng med hvilke ønsker og forventninger som folk har. Det var flere av de som hadde krysset på at de hadde deltatt i aktiviteter som også skrev at de ikke hadde fått nok informasjon, og for de som ønsker å stå passive kan det å få for mye informasjon virke utidig.

AKTIVITETEN ULIKT KJENT

Undersøkelsen viste også at det var svært ulikt hvor kjent de ulike tiltakene våre er. Mest kjent var ikke overraskende Hvit jul, FORUT og Åsane folkehøgskole. Minst kjent var de mer lokale tiltakene Møteplassen og Solhaug forebyggingscenter. Rundt halvparten svarte imidlertid også at de ikke kjenner til Sammen-prosjektet, som IOGT har drevet i 15 år, og nesten 40 prosent kjente ikke til store prosjekter som Sterk&klar og Enestående familier.

Medlemmene ble også bedt om å fortelle hva som ville være viktig for dem for å kunne ta del i virksomheten. Det hensynet som synes å være viktig for flest var at aktiviteten er i tråd med IOGTs formål. Andre hensyn som

mange mener er viktig var: Det må være sosialt, de må få gjøre ting de er flinke til og de må få nødvendig opplæring. Litt overraskende fra andre undersøkelser er kanskje at det at det må ta kort tid ikke var høyere på listen, selv om flere også krysset av for dette som et viktig kriterium for deltakelse. Av hensyn som ikke synes å være så viktig var det å gjøre ting sammen med barna sine, å være involvert i internasjonalt arbeid og å få være med å utvikle aktivitetene.

FØRSTE TRINN FOR Å STYRKE DET FRIVILLIGE ARBEIDET

Undersøkelsen er første trinn i arbeidet IOGT nå gjør for å styrke det frivillige arbeidet i organisasjonen. Det har blitt satt som et prioritert område av sentralstyret, og mange av de som svarte på undersøkelsen vil også inngå i en referansegruppe for prosjektet videre. Generalsekretær Hanne Cecilie Widnes sier at hun synes det er positivt at 51 av de spurte ønsket å bli kontaktet med tilbud om aktiviteter. Disse vil nå få en tilbakemelding med beskjed om hva som er mulig å gjøre i deres område. Hun håper også at mange vil delta i Hvit jul-kampanjen som går i gang nå i november. Her trenger vi flere som kan stå på stand rundt om i landet.

Har dere saker som angår ungdom // ønsker vi at dere benytter dere av Juvente og spør oss. Det er vi som er eksperter på ungdom!, sier leder Christina Babington (til venstre) og nestleder Karianne Fremo Sveistrup

- VI ER UNGDOMMENS STEMME

- Juvente er en rusfri ungdomsorganisasjon. **Vi er ungdom.** Det gjør oss til eksperter på å være ungdom og en stemme for de unge på feltet.

Det sier Christina Babington. Hun er 20 år og nyvalgt leder i IOGTs ungdomsorganisasjon Juvente. Like ung er nestlederen Karianne Fremo Sveistrup. Begge er inne i sitt tredje år i styret og de er trygge på at de har det som organisasjonen trenger for å bli en sterkere:

- Christina er en god leder fordi hun har god kontakt med medlemmene, kjenner Juventes utfordringer og er nær kjernegruppa i alder, forteller Karianne. Hun mener at det bidrar til å gjøre lederen mer tilgjengelig for medlemmene.

SKUMLE VOKSNE

- Jeg husker at da jeg startet i Juvente synes jeg Juventelederen var veldig voksen og opplevde det som skikkelig skummelt å ta kontakt. Nå har vi har fått et ungt styre med snittalder på 19,1 år. Den yngste i styret er 17 år. De nye unge styremedlemmene har nye ideer. Gamle folk har lett for å avvise ting, men her er flere av oss i kjernegruppa og vet hva som er kult nå. Vi er rett og slett tettere på medlemmene enn tidligere, understreker hun

Juvente gir ungdom mulighet til å engasjere seg i et bredt spekter av aktiviteter som omfatter alt fra konserter og sosialt samvær til ruspolitikk, bistand og fredsarbeid. Kjernemålgruppa er ungdom mellom 14 og 17 år. I media er de mest kjent for Skjenkekontrollen der medlemmer mellom 13 og 16 år tester dagligvarebutikker på om de selger alkohol til mindreårige.

GØYERE

- *Hva vil bli annerledes med det unge styret?*
- Jeg tror at vi nå vil få mer aktivitet i lokallagene, sier Christina. - Når det kommer en jevngammel er det gøyere. Vi opplever allerede at vi får flere forespørsler om å holde foredrag.

Karianne peker på at dette er et av fortrinnene til Juvente også i det utadrettede arbeidet;

TEKST: HANNE CECILIE WIDNES

AKTIVE I NARKOTIKADEBATTEN

- Vi er veldig stolte av at vi bruker "ung til ung"-modellen i alle våre kanaler. Budskapet når bedre frem når det er ungdom som snakker med ungdom. Det gjelder både internt og utad. Nå har vi minst ett oppdrag i uka fremover med Kolon der vi er ute i organisasjoner og skoleklasser og snakker om rusmidler og reflekterer rundt hva som er viktig for å ta egne og riktige valg. Vi er allerede 15 Kolon-ledere og er i ferd med å utdanne flere, forteller hun.

Juvente har også engasjert seg i debatten rundt avkriminalisering og legalisering av narkotika og de tilbyr e-læringsverktøy og foredrag om skadevirkningene av cannabis.

- Selv om alkohol skaper størst utfordringer i samfunnet synes vi at det er viktig at vi også jobber mer aktivt med narkotika. Det er et veldig dagsaktuelt tema som engasjerer mange ungdom. Dessuten er det viktig at debatten får en motvekt og at det er ungdom selv som tar debatten, sier Christina.

Karianne legger til at det er naturlig at Juvente engasjerer seg i det som opptar ungdommen:

VANSKELIG

- Cannabis påvirker ungdom på mange måter. Ungdom både bruker og selger. Det er i ferd med å oppstå en holdningsendring blant ungdom nå om at det ikke er så farlig og frykter at mange flere vil teste det ut. Det er helt klart cannabis vi er mest opptatt av å prate om nå.

Hun innrømmer at det er en vanskelig debatt å stå i, men at det gjør det desto viktigere for Juvente å være frempå:

- Vi må bare prøve å stå i debatten selv om den er tøff. Hvis ikke blir dette et ekkokammer med bare én mening. Men det er tøft og skummelt og i leserfeltene får man drapstrusler i verste fall.

- Men vi får også tilbakemelding fra medlemmer om at de får gode tilbakemeldinger på å stå i debatten og at ungdom er glade for dette, legger Christina til.

EDRUSS

- *Ved nyttår hadde Juvente 804 medlemmer under 26 år. Klarer dere å bli en stor organisasjon igjen?*
- Vi tror at synlighet og aktivitet henger sammen. Vi må bruke nye ideer og fange opp hva ungdom er opptatt av. Synlighet handler om å komme på i media men også om å stå på stand og være der ungdommer er. Derfor skal vi være på SpillExpo, på Skjærgårdsgospel og sannsynligvis på The Gathering, forteller Christina.

- *Det er mye fokus på utfordrende bruk av rusmidler i russetiden. Klarer Juvente å gjøre en forskjell med Edruss?*
- Synlighet på russetreff har vært viktig, sier Karianne. - Der stiller vi med stand og får folk til å melde seg på som Edruss. Vi er opptatt av at enkeltruss drikker mindre når de har folk rundt seg som har tatt et Edruss-standpunkt eller når vi er tilstede med rusfrie drikker. Vi oppnår også mye i dialog med russtyrene om knuteregler der vi ofte får gjennomslag for å fjerne de farligste knutene og får på plass tryggere alternativer.

Hva forventer dere at voksenorganisasjonen IOGT bidrar med?

- Vi ønsker oss god kunnskapsutveksling begge veier og gjerne mye samarbeid, understreker Christina. Hun er helt tydelig på hva som bør være arbeidsdelingen mellom organisasjonene:

- Har dere saker som angår ungdom ønsker vi at dere benytter dere av Juvente og spør oss. Det er vi som er eksperter på ungdom!

30 ÅR MED VINDU MOT VERDEN

FORUT Barneaksjonen er 30 år. **1,4 millioner barn** har siden 1988 blitt kjent med verden gjennom det pedagogiske opplegget der barn i Norge lærer om barn i ande land.

AV MORTEN LØNSTAD, GENERALSEKRETÆR I FORUT

I 1988 ble den første utgaven av FORUT Barneaksjonen tilbudt norske barnehager. Historien om fire år gamle Nadisha Dilhani som bodde i en av Colombos slumområder, ble en umiddelbar suksess som ble godt mottatt i barnehagene.

30 ÅR – 15 ULIKE OPPLEGG

Siden den gangen har FORUT utarbeidet i alt 15 ulike opplegg med barn fra de forskjellige landene FORUT jobber i. I løpet av de 30 årene som har gått, har 1,4 millioner barn deltatt i FORUT Barneaksjonen. Noen barn er riktignok telt med to og kanskje tre ganger, fordi de har deltatt i flere av oppleggene. De har lært om barns levekår i land i Sør; om kultur, vennskap, familieliv og tradisjoner, om likheter og spennende

ulikheter. Barn i Norge har hatt sitt første møte med verden utenfor egen land gjennom deltakelsen i FORUT Barneaksjonen. Vi har fått utallige positive tilbakemeldinger fra barnehager og skoler som har deltatt, der det fortelles om ekte engasjement og stor læringslyst hos barna. Det er vi umåtelig stolte av.

ETABLERT I NORSKE BARNEHAGER

FORUT Barneaksjonen ble vel etablert som et attraktivt pedagogisk opplegg i norske barnehager fra første stund. Det er likevel grunn til å hevde at det virkelig store gjennombruddet kom med opplegget Sangen om Yebo i 2004. Da startet et langvarig og fruktbart samarbeid med artisten Geirr Lystrup. Oppslutningen nesten fordoblet seg fra

om lag 900 til 1700 deltagende barnehager og skoler i toppåret 2010 med aksjonen "Indranis sang". Seinere har andre artister overtatt stafettspinnen etter tur; Maj Britt Andersen, Roger Græsberg og Bonanza Kidz og Gaute Ormåsen. Artistene har hatt stor betydning for at FORUT Barneaksjonen fortsatt er den viktigste kilden norske barnehager tyr til for å formidle globale temaer og internasjonal solidaritet.

FORUT Barneaksjonen har i alle disse årene vært opptatt av å formidle genuine historier i respekt for den kulturen barna i land i Sør representerer. Vi har vært bevisste på å framstille barna som ressurssterke individer og å unngå stakkarsliggjøring, som skaper urik-

tige bilder bygd på myter og inngrodde antakelser. Vi tror vi har åpnet et vindu mot en fremmed verden som har åpnet øyne og sinn, og skapt respekt og ekte nysgjerrighet for det som er annerledes og spennende.

I forbindelse med dette 30-årsjubileet er det grunn til å takke alle barnehager og skoler, deres ansatte, foreldre og barn, for det engasjementet de har vist gjennom alle disse årene. Vi håper og tror at FORUT Barneaksjonen også i årene som kommer kan være en viktig kilde til å oppfylle barnehagens rammeplan og skolens læringsmål om internasjonal orientering og solidaritet.

65 000 BARN I NORGE LÆRER OM SIVATAS (5)

Den nye utgaven av FORUT Barneaksjonen om Sivatas fra Sri Lanka er i gang.

AV: ØYVIND STRAND ENDAL

Tusenvis av barn i Norge skal i løpet av de neste månedene lære om og gjøre noe for barn i andre land. I aksjonen "Sivatas og Elefantparaden" blir vi med fem år gamle Sivatas på en rundreise på Sri Lanka gjennom filmer, historier, plakater og aktiviteter. Målet med turen er den store elefantparaden i hovedstaden Colombo. Gaute Ormåsen har skrevet nye, fengende barnesanger og Øisteins blyant, kjent fra NRK Super, lærer blant annet barna å tegne elefanter.

FEIRET MED KONSERT

I anledning jubileet inviterte FORUT til gratis konsert med Maj Britt Andersen, Geirr Lystrup og Gaute Ormåsen, som alle har bidratt med mye fin musikk til Barneaksjonen. Over 1300 skole- og barnehagebarn fikk en flott konsertopplevelse og reise gjennom flere land på Gjøvik Gård 5. september. Konserten ble avsluttet med dans og allsang til "Elefantparaden" av Gaute Ormåsen, en av de nye låtene til årets aksjon.

360 GRADERS OPPLEVELSE

Over 1200 barnehager og skoler er med på jubileumsaksjonen. Det betyr at over 65.000 barn i Norge i høst får lære om solidaritet, kulturforskjeller og om det å være barn på Sri Lanka.

En nyhet i årets materiell er 360 graders video. Med en smarttelefon og VR-briller i papp kan barna oppleve Sri Lanka på en helt ny måte. Det er nesten som om de er der ved siden av Sivatas på elefantparaden i Colombo.

– Dette er et morsomt tillegg til dokumentarfilmene i aksjonen. Vi håper barna som er med på årets aksjon kan komme enda tettere på Sivatas og hverdagen hans på Sri Lanka ved hjelp av 360 graders video, sier Morten Lønstad.

DRIKKEPRESS I STUDIE- MILJØENE

62 prosent av de spurte etterlyser flere **alkoholfrie tilbud** i årets helse- og trivselundersøkelse blant norske studenter.

Mens alkoholforbruket blant norske ungdommer har gått ned de siste årene drikkes det fortsatt mye i aldersgruppen over. Ifølge den nylig utgitte rapporten "Alkohol i Norge" oppga eksempelvis 30 prosent i alderen 16-24 år å ha vært tydelig beruset en dag i måneden eller oftere i løpet av de siste 12 månedene.

EN AV FEM STUDENTER HOLDT SEG UNNA SOSIALE ARRANGEMENTER

Mange av disse er studenter. HELT ÆRLIG-undersøkelsen, som er en landsomfattende spørreundersøkelse blant studenter i Norge, viser at det er et drikkepress. Årets undersøkelse viser at 62 prosent av de spurte etterlyser flere alkoholfrie tilbud, og mange studenter opplever at det drikkes for mye i studentmiljøet. Det er også en økning i andelen av studenter som rapporterer et risikofylt eller skadelig alkoholbruk (44 %) sammenlignet med 2014 (41 %). En av fem studenter svarer at de har holdt seg unna sosiale arrangementer fordi det drikkes for mye alkohol. Det er noen flere i aldersgruppen 18-20 år som har latt være å delta på studentarrange-

menter på grunn av for mye drikking. Flest kvinner har latt være å delta på bruk av alkoholbruken der.

- Det er ikke bra nok i dag. Det er for mye press, og vi trenger å jobbe sammen, sa byråd for helse og omsorg i Bergen, Rebekka Ljosland ved lanseringen av rapporten i Bergen.

FØLELSE AV ENSOMHET ØKENDE PROBLEM

Samtidig som alkoholbruken både inkluderer og ekskluderer er det mange studenter som sliter med ensomhet. Hele 23 prosent oppgir at de ofte eller svært ofte savner noen å være sammen med. 17 prosent at de ofte/svært ofte føler seg utenfor og 16 % at de ofte/svært ofte føler seg isolert. Flere enn hver fjerde student (20 %) svarer ofte/svært ofte på minst ett av disse tre spørsmålene, mens en av ti studenter (10 %) svarer ofte/svært ofte på minst ett av disse tre spørsmålene, mens en av ti studenter (10 %) svarer ofte/svært ofte på alle de tre spørsmålene om ensomhet.

TEKST: JAN TORE EVENSEN

- FADDERUKA MÅ HA MER FOKUS PÅ AKTIVITETER OG MINDRE PÅ ALKOHOL

Særlig mye fokus har det vært på Fadderukene ved starten på et nytt studentår. Selv om flere studiesteder melder at man tar alkoholbruken mer alvorlig enn tidligere, er det fortsatt utfordringer i tilknytning i fadderuken. – Fadderuka må ha mer fokus på aktiviteter og mindre på alkohol, sa utdanningsminister Iselin Nybø tidligere i år. Nybø, som selv ikke drikker må selv forklare sitt standpunkt. – i dag oppleves det som spesielt ikke å drikke, sier hun til NRK. – Slik opplever også jeg det, at jeg hele tiden må forklare hvorfor jeg har tatt det valget. Jeg tenker at vi må slippe å begrunne det – ikke minst i fadderuka. Nybø uttalte seg på bakgrunn av et leserbrev fra en student på NTNU som fortalte hvordan hun opplevde drikkepresset under fadderuken. 14 dager med alkohol, fest og fyll gjør fadderukene til et mareritt som fører til flere ensomme studenter, skrev Wivi Amundsen, student ved NTNU.

LIBERAL ALKOHOLKULTUR I STUDIEMILJØENE

Sosiolog Irene Presøy Lie ved AKAN gjorde i 2011 en undersøkelse som bekrefter mye av det som også kom frem i året HELT ÆRLIG-undersøkelse. En av konklusjonene i denne er at den finnes en liberal alkoholkultur i studiemiljøene. Selv om over halvparten av studentene har et ikke-risikofylt drikkemønster, virker det som om stordrikking, eller risikodrikking, er normalisert i kulturen, sier hun. – Denne kulturen er vanskelig å utfordre uten å bli plassert i en "hengehus"-bås, blant annet eksemplifisert gjennom at forsøk på å skape nye faddertradisjoner med mindre fokus på alkohol blir møtt med mostand både blant faddere og fadderbarn, som har sterke forventninger til hvordan det skal foregå.

ØKT NARKOTIKABRUK

HELT ÆRLIG-undersøkelsen viser også andelen studenter som rapporterer å ha brukt narkotika har steget fra 22-23 % i 2010/2014 til 2018. Få studenter rapporterer om jevnlig narkotikabruk (6 %) siste år. 19 prosent av studentene sier at de har brukt cannabis siste år. Cannabis er det klart mest utbredt stoffet. 14 prosent av studentene sier at de selv vill brukt cannabis dersom det ble lovlig. Dette er særlig tydelig i den gruppen som vurderer at cannabisbruk gir liten eller ingen risiko for skade. Blant disse studentene rapporterer hele 58 prosent at de ville brukt cannabis om det ble lovlig, sammenlignet med 11 prosent hos de som mener cannabisbruk gir moderat eller stor risiko for skade.

PÅ TUR MED ÅSANE FHS TIL SHETLAND

For en tur! 10.-14. september fikk jeg delta på Åsane FHS sin årlige seiltur med **Stadsraad Lehmkuhl** over Nordsjøen. Jeg gledet meg veldig og turen innfridde tross at jeg fryktet sjøsyke og høydeskrek.

AV HANNE GADE RINGDAL, SENTRALSTYREMEDLEM I IOGT

Vi la ut fra Bergen med typisk Vestlandsvær - "rett som det regnet så kom det ei skur". Det var meldt stiv kuling med storm i kasta så allerede ut fjorden fikk vi trene på å klatre i riggen mens det fremdeles var forholdsvis flatt vann. Det utfordret høydeskrekken, men den som intet våger... - kom trygt både opp og ned.

Det var ingen ferietur! Hele gjengen med studenter, lærere og meg var delt inn i 3 lag. Hvert lag hadde vakter á 4 timer 2 ganger i døgnet. Til tross for armbånd og plaster på navelen mot sjøsyke, var jeg ganske uggen første kvelden, men gjennomførte brannvakta kl 03.-04. Vinden sto rett på så vi gikk for maskin og hadde bare oppe noen skjøter for å stabilisere. Bølgene slo over skuta og det ble spent opp tau på dekk for å holde oss fast. Å krabbe til køys etter vakta var deilig. Hengekøye er fantastisk å sove i når skipet ruller. Svært stabil og selv om vi lå som sild i tonne følte jeg at jeg hadde litt privatliv der bak lerretskarmene. Sjøsyken ble kurert tvert og kom ikke tilbake.

Livet på ei seilskute er fascinerende!

Mannskapet var utrolig gode til å veilede og undervise. De underviste i seilføring, knyte knuter, synge sjantier, omvisning på hele skuta og mye mer. Oppholdet ombord hvor vi jobbet sammen, sov tett som haggel, nøt veltilaget mat i byssa og var mer eller mindre sjøsyke sammen (kun første døgnet), gjorde noe med fellesskapsfølelsen. Om vi ikke dro lasset, så dro vi i taua sammen.

Vi ankom Shetland noen timer forsinket på onsdagen pga været. Disse forblåste, grønne øyene der ute i havet var for oss og sjøfarere før oss, et vakkert skue. Med sine 22.000 beboere fordelt på 15 bebodde øyer, utgjør de et lite samfunn som er tuftet på fiske, sauer og nå oljeutvinning.

Ei lokal folkemusikkgruppe gjestet oss på båten. Vi har mange felles musikktradisjoner og sikkert felles forfedre også. Studentene hadde øvd inn et repertoar og jeg var imponert over hva de hadde fått til i løpet av den korte stunden siden de startet opp skoleåret.

Torsdag morgen la vi ut på seilturen hjem. Fremdeles stiv kuling med storm

i kasta, men nå med oss. Seila ble heist, mannskap og studenter klatret i rigg og Vi tok vår tønn og vårt lag hadde vakt 12.00-16.00 og 00.00-04.00. Det var magisk å stå i baugen på vakt med en stjernehimme over oss, noen båter og oljeplattformer som lyste langt unna og bare lyden av vind i seila og bølgene mot skutesida.

Stadsraad Lehmkuhl er en tremastet bark med 22 seil. Det er et "hybridskip", går med vind og maskin. Bygd i 1914 i Tyskland og tatt av engelskmennene som krigsbytte etter 1. verdenskrig. Det kom til Norge som skoleskip i 1923. Det er vakkert! Skinnende messing, lakkert treverk, sirlige taukveiler og nydelige linjer.

Jeg opplevde denne seilturen som en optimal måte å starte skoleåret på. Studenter og lærere lærer hverandre å kjenne gjennom felles arbeid, måltider, hygge og sjøsyke. Jeg takker for turen - dette var en opplevelse jeg vil huske!

PS. Skipslegen var sjøsyk på hele turen.

IOGT-LEDEREN //

"EG ER IKKJE POLITISK INTERESSERT" / "EG HAR IKKJE PEILING PÅ POLITIKK"

Eg synes dette er ein veldig rar påstand. Nesten alle har meiningar og ønsker - alt frå kvar vegen skal gå, at ambulansesentralen absolutt ikkje må flyttast, det er for få lærarar på skulen til at det trengst skjenkeløyve i skibakken.

Bortimot alle har meiningar, og noen år framover er det særskilt viktig å ytre desse meiningane sidan det er lokalvalg om 1 år.

POLITIKK MER ENN VI TENKER

Politikk er heller ikkje berre debatten som foregår på kommunestyremøte, på Dagsrevyen eller i Stortinget. Det er like mykje kva som blir sagt rundt lunsjbordet på jobben, på sidelinja når det er fotballtrening og kva som får plass i lokalavisa. Meininger får av og til bli sagt utan å bli utfordra, og der kanskje mange meiner det samme får ei anna meining av og til bli dominerande.

"Vi vil arbeide for en politikk som reduserer forbruk og skader, påvirke drikketradisjoner og normer, støtte mennesker med rusproblemer og tilby trygge og utviklende samværsarenaer". - Henta frå IOGT sin formålsparagraf

FOKUS PÅ DRIKKING I PARK OG STRAND

Ein del av IOGT sitt formål er å vere ein politisk organisasjon. Det betyr at me har meiningar som organisasjon som me ytrer i mykje av det arbeidet som blir gjort - til dømes i sommer har me satt fokus på drikking i park og strand og andre offentlige plassar. Ei undersøking frå i vår viser at majoriteten i Noreg er enige med oss i at desse plassane bør forbli alkoholfrie og at det er viktig å skape trygge og gode plassar for alle.

Men det at me er ein politisk organisasjon betyr også at me har medlemmer og frivillige som har meiningar og ønsker å bidra i ei felles retning. Og dette blir veldig viktig i året som kjem!

Mykje av alkoholpolitikken er lokalpolitiske spørsmål. Korleis er fritidstilbudet til born og unge i kommunen?

Er alle føresatte gitt tilbud om korleis ein kan vere ein god og trygg føreset for tenåringar? Er det ein refleksjon for kvar skjenkeløyver blir gitt? Synes folk egentlig at det kunne ha vore skjenkestopp kl 2 i stadenfor kl 3? Kva skjer med butikkane som sel øl til 15-åringar? Har kommunen informasjonen dei treng for å jobbe effektivt?

IOGT lager denne hausten eit hefte som gir god informasjon til kva ein som lokalpolitiker kan gjere med alkoholpolitikk lokalt. Dette heftet vil også vere eit godt verktøy til medlemmer. Sei i frå om du vil ha dette eller ynskjer å bidra der du bur fram mot kommunevalget!

Send meg ein epost:
Nils.johan.garnes@iogt.no

Nils Johan Garnes // Leder i IOGT Norge

Eldre drikker mer vin

Vindrikkning øker med åra for både kvinner og menn. Eldre drikker seg sjelden berusa, men de drikker mer og oftere. Og de sverger til vin i kartong. Dette var temaet på et møte som Nordens velferdssenter arrangerte i Oslo i august.

De som kjøper vin i kartong drikker rundt 50 prosent mer vin enn dem som bare drikker vin fra flaske, viser en svensk undersøkelse gjort av Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning på oppdrag fra Systembolaget. I Sverige blir det drukket tre glass vin ekstra per innbygger på grunn av pap-pvinen, og de som drikker aller mest vin på kartong er nettopp eldre og først og fremst eldre menn.

Forsker ved Folkehelseinstituttet, Elin Bye, mener i følge Forskning.no at det er helt naturlig at det er en økning i alkoholkonsumet blant eldre. De lever lenger, er friskere, reiser mye og har mer penger.

Vin har blitt en del av den norske kulturen - det er helt greit å drikke. Man møtes like gjerne til et glass vin som til en kopp kaffe.

Norske forskere vet forholdsvis lite om eldre som drikker. Folkehelseinstituttet ønsker å se nærmere på dette i en ny undersøkelse. Bye påpeker at eldre tåler alkohol dårligere og at effekten av alkoholen forsterkes hvis du spiser legemidler. Det er derfor ikke noe god idé å ha det samme forbruket som 70-åring som du hadde da du var 50, sier hun.

På møtet presenterte Nina Karlsson en studie fra Danmark som viser at de som jobber i hjemmehjelpstjenesten stadig opplever problemer med eldre som drikker for mye. 25 prosent av dem møter fulle eldre daglig eller nesten daglig.

Kilde: Forskning.no

Flere cannabis-pasienter

Antallet pasienter med cannabis som hovedproblem har økt fra 2500 til 3600 årlig i spesialisthelsetjenesten siden 2010, melder Folkehelseinstituttet. Det er ei økning på 44 prosent.

Forskerne har fulgt pasientene via helseregistere fram til 2014 og sett på fysiske og psykiske plager, samt indikatorer for psykososiale problemer. Pasientgruppa er sammenlikna med et utvalg av befolkninga som ikke går til behandling, og pasientene hadde klart flere psykiske plager enn kontrollgruppa, forteller en av forskerne bak studien, Anne Line Bretteville-Jensen ved Folkehelseinstituttet. Nesten halvparten fikk en eller flere psykiske diagnoser i løpet av oppfølgingstida på drøyt fire år. Hver fjerde fikk også en eller flere rusdiagnoser i denne perioden, alkohol var den mest hyppige tilleggsdiagnosen (20 prosent).

Forskerne fant at:

- Pasientgruppa var relativt ung, med en gjennomsnittsalder på 27 år
- Tre av fire pasienter var menn. Andelen menn var høyere blant dem som ble behandla for cannabis enn blant dem som oppgav å ha brukt cannabis i befolkninga (blant dem som har brukt cannabis siste år var 67 prosent menn)
- Pasientene hadde samme fordeling av vestlig/ikke-vestlig bakgrunn som i befolkninga, men foreldra til pasientene hadde i gjennomsnitt noe dårligere utdanningsnivå enn gjennomsnittet i befolkninga
- Det var færre gifte i pasientgruppa enn i kontrollgruppa.

Studien, "Who seeks treatment for cannabis use? Registered characteristics and physical, psychological and psychosocial problem indicators among cannabis patients and matched controls", ble publisert i sommer.

Kilde: Folkehelseinstituttet

Ett glass øker risikoen

Det kommer vel ikke som noen bombe at alkohol utgjør en risiko for liv og helse, men nå har forskerne kommet fram til at alt konsum øker risikoen. Det finnes ingen nedre grense - sjøl ett glass vin eller øl øker risikoen for helseproblemer eller tidlig død. Studien er gjort ved Institute for Health Metrics and Evaluation i Seattle i USA, 500 eksperter står bak og de har undersøkt alkoholbruk i 195 land.

Den beskyttende effekten litt alkoholinntak har vist seg å ha for hjertesykdommer overskygges av risikoen viser denne studien, i følge Forskning.no/NTB

Alkoholbruk sto for den sjuende viktigste risikofaktoren for tidlig død og sykdom i 2016. I aldersgruppa 15-49 år var alkoholbruk den dødeligste faktoren på lista.

Alkohol er mest utbredt i Danmark, der 97 prosent av alle menn drakk alkohol i 2016. Norge følger på andreplass med 94 prosent.

Blant kvinner tronet også Danmark øverst, med 95 prosent, og Norge tar igjen andreplassen med 91 prosent. Studien er publisert i The Lancet.

Kilde: Forskning.no/NTB

Narkotika-produksjonen øker

En ny rapport fra det europeiske narkotikabyrået EMCDDA viser at det finns tegn til at narkotikaproduksjon i Europa øker, skriver Popnad. Europa er et viktig marked for Sør-Amerika, Asia og Nord-Afrika, og via nettet kan produsenter og brukere komme i kontakt med det globale markedet.

Denne økninga resulterer også i at kokain og nye psykoaktive stoffer blir mer tilgjengelig - og kokainen reinere.

Cannabis, som er det mest vanlige stoffet i Europa, øker også i mange land, bortsett fra i Danmark, der bruken faktisk har gått noe ned siden 2013.

Bruken av ecstasy, som i mange land har vært på vei ned fra begynnelsen til midten av 2000-tallet, synes å stabilisere seg, og i enkelte land øke.

Kilde: Popnad

KONTAKT IOGT:

Henvendelser vedrørende medlemskap, adresse-endringer mv. sendes til adressen over, eller på telefon til 23 21 45 80.

BARN TRIVES BEST MED EDRU VOKSNE!

Desember er den måneden da det selges aller mest alkohol. For mange barn og unge betyr det at julens fred og ro er byttet ut med utrygghet og fyll.

Vi vet at over 90 000 norske barn har minst én forelder som misbruker alkohol og det antas at det er dobbelt så mange barn som har foreldre med et risikabelt alkoholforbruk.

GI BARN EN ALKOHOLFRI JUL!

Hvit jul kampanjen vil vise at det er viktig og helt normalt å være edru når man er sammen med barn – også i julen. I november og desember står frivillige over hele landet på stand og det gjøres en kjempeinnsats også med å spre dette budskapet i sosiale medier. I fjor skrev nesten 13 000 personer under på at de ville drikke alkoholfritt når de var sammen med barn i julehelgen.

DETTE KAN DU GJØRE:

Skriv under på hvitjul.no!

(Også avholdsfolk bør skrive under.)

Lik Hvit jul på Facebook.

Lik og del våre videoer og innlegg.

Følg Hvit jul på Instagram.

Lik og kommenter. Bruk #alkoholfrijul

Meld deg frivillig

- Registrer deg på hvitjul.no/frivillig og få nyhetsbrev med tips til hva du kan gjøre.

Støtt Hvit jul økonomisk

STØTT HVIT JUL-KAMPANJEN

Gi et økonomisk bidrag til Hvit jul og resten av IOGTs rusforebyggende arbeid. Med ditt økonomiske bidrag kan vi videreføre Hvit jul-kampanjen også neste år, og la stadig nye barn få oppleve en trygg alkoholfri jul.

VIPPS TIL HVIT JUL - #134903

KJØP EN GAVE OG STØTT HVIT JUL

Når du handler i Hvit jul sin nettbutikk går alt overskudd direkte til videre drift av Hvit jul-kampanjen. I tillegg er produktene du kjøper i seg selv også med på å synliggjøre kampanjen.

EN MYK KOSEPEPPE

som både barn og voksne elsker. Kr. 150,-

ET VAKKERT KOPPHÅNDKLE

med Peppe-motiv. Kr 150,-

hvitjul.no/butikk

VI HÅPER AT DU OG DINE FÅR EN HYGGELIG JULETID
OG AT DU VIL ENGASJERE DEG I HVIT JUL!